

Úvod do etnomuzikologie (AHV110020)

Středa 10:50 – 12:20, místnost 405

mail: vit.zdralek@ff.cuni.cz

Anotace

Kurz poskytuje úvod do oboru, který se přibližně od poloviny 20. století zformoval převážně v anglosaském světě pod názvem etnomuzikologie.

Ve vyprávění své historie se etnomuzikologie jako ke svému předchůdci obvykle odkazuje k německojazyčné srovnávací hudební vědě před druhou světovou válkou a volněji k ještě starší evropské hudební folkloristice a cestopisné a etnografické literatuře éry evropského kolonialismu. Jako taková je tedy svým založením etnocentrická, ale z této pasti se snaží unikat otevřeností k hudebním konceptům a perspektivám jiných kulturních tradic, které se zároveň snaží chápat jako živé a stále se proměňující systémy. Metodologicky etnomuzikologie vždy čerpala jednak z historicky orientované muzikologie (v jejímž rámci byla obvykle klasifikována jako „systematická“ disciplína v metodologickém protikladu k disciplínám „historickým“) a jednak kulturní (méně sociální) antropologie, podle potřeby aktuálně studovaného problému pak z dalších oborů. Předmět etnomuzikologie se postupně rozšířil od studia výhradně ne-evropské hudby a evropské lidové hudby směrem k populární hudbě a také evropské klasické hudbě. Ve vztahu ke svým sesterským disciplínám se obor postupně stále méně definoval předmětem a stále více se naopak vymezoval svým jedinečným přístupem k problémům. Přesto koloniálně znějící odkaz na etnicitu (mentálně umístěvanou tradičně mimo geografickou oblast Západu) v názvu disciplíny z různých důvodů přetrvával; debaty o změně názvu, například směrem k něčemu jako „hudební antropologie“, „kulturní muzikologie“ či dokonce jen prostě „muzikologie“, sice prohloubily kvalitu diskuse mezi muzikology a etnomuzikology a mezi etnomuzikology navzájem, ale k všeobecně přijímané změně zatím nevedly. Jak je zřejmé, už samotný název zůstává příležitostí k neustále sebereflexi (Co to vlastně děláme? Proč to děláme? Proč to děláme právě tak, jak to děláme? apod.) a sebereflexe oboru jako specifického způsobu uvažování o hudbě proto také bude hlavní linií spojující různorodá probíraná témata.

Organizace kurzu

Protože je v tomto kurzu nutné pokrýt několik kvalitativně odlišných oblastí etnomuzikologického poznání (bez nároku na úplnost), rozdělil jsem kurz do čtyř bloků (viz Tematický plán). V prvním bloku se pokusíme stručně představit historii etnomuzikologického myšlení a k čemu tímto historickým vývojem dospělo. V druhém bloku si na pozadí antropologické kritiky konceptu primitivní kultury představíme tři geograficky odlišné hudební kultury, které by tradičně byly označeny právě jako primitivní. Následovat bude přednáška hostující jihoafrické muzikoložky a etnomuzikoložky prof. Christine Lucia na téma vlivu misí, kolonialismu a apartheidu na jihoafrickou sborovou tvorbu. V následujícím bloku se ve čtyřech exkurzech zaměříme na několik příkladů hudebních kultur obvykle označovaných jako vysoké kultury Orientu, přičemž si koncept Orientu zproblematicujeme post-koloniální kritikou. V posledním bloku se zaměříme na oblast exotismů v evropské klasické hudbě a oblast world music a hudebního průmyslu. Výuka bude uzavřena všeobecnou diskusí na probíraná témata.

K blokům a jednotlivým hodinám jsou přiřazeny texty, které mají charakter **doporučené četby**. Některé texty budou průběžně k dispozici ve formátu PDF v SIS a/nebo na webu ÚHV v sylabu předmětu, jiné si bude nutné najít v knihovně (téměř všechna uvedená literatura se nachází v knihovně ÚHV) nebo el. zdrojích přístupných z UK. Jejich průběžné čtení podstatně zefektivní

výuku, není však povinné. Smysluplné absolvování kurzu ale předpokládá prostudování aspoň některých doporučených textů a to podle následujícího klíče. V rámci každého bloku si student/ka vybere jeden z textů (článek, kapitolu z knihy...) uvedených v Tematickém plánu, případně související kapitolu z knihy v seznamu literatury níže, a **stručně kriticky písemně shrne** jejich hlavní myšlenky. **Rozsah shrnutí** jednoho textu se musí pohybovat mezi jednou a dvěma stranami A4 (ne méně, ne více) s obvyklým formátováním (odpovídajícím např. Times New Roman, velikost písma 12, řádkování 1,5, okraje 2,5 cm). **Termíny pro odevzdání** jednotlivých kritických shrnutí jsou tyto: **blok 1 – 26. října, blok 2 – 16. listopadu, blok 3 – 14. prosince a blok 4 – 4. ledna.** Student/ka **odevzdá svůj vytištěný text** během příslušné hodiny a současně jej nejpozději tentýž den pošle **e-mailem** na výše uvedenou e-mailovou adresu ve formátu .doc, .docx nebo .odt. V případě nepřítomnosti student/ka svůj text pošle pouze e-mailem a vytištěnou verzi doručí na nejbližší výuce, kde bude přítomen/na. Texty nebudou opravovány a vráceny zpět během semestru, ale poslouží jako základ pro diskusi při zkoušce.

Podmínky udělení atestace

Pravidelná docházka: maximálně 3 absence za semestr

Včasné odevzdání všech kritických shrnutí v odpovídající kvalitě: 40% (minimálně 30%)

Aktivní účast v závěrečné diskusi 4. 1. 2012: 10% (minimálně 5%)

Ústní zkouška: 50% (minimálně 35%)

Pro úspěšné absolvování kurzu je nutné **celkem získat nejméně 70%**.

Tematický plán

5. 10. Úvod do předmětu, organizace kurzu, atestace, informační zdroje

BLOK 1 – Disciplína etnomuzikologie?

12. 10. Stručná historie etnomuzikologického myšlení

cestopisy, etnografie, hudební folkloristika, srovnávací hudební věda, etnomuzikologie; témata, metody, teorie...

BARZ, Gregory F. a COOLEY, Timothy J. 2008 (1997). *Shadows in the Field: New Perspectives for Fieldwork in Ethnomusicology*. New York: Oxford University Press.

BOHLMAN, Philip V. 2002. *World Music: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

NETTL, Bruno. 2005. *The Study of Ethnomusicology, Thirty-one Issues and Concepts*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.

MYERS, Helen. 1992. *Ethnomusicology: An Introduction*. NY: W. W. Norton & Co.

BLOK 2 – Mýtus primitivní kultury

KUPER, Adam. 2006 (1988). The myth of primitive society a Barbarian, savage, primitive. *The Reinvention of Primitive Society*. London & New York: Routledge, s. 3-19 a 20-36.

19. 10. Léčebný tanec Křováků, jihoafrické skalní malby a „velká kalaharská debata“

OLIVIER, Emmanuelle. 2005 (1998). „The Art of Metamorphosis – Or the Ju|’hoan Conception of Plurivocality“, In Christine Lucia (editorka). *The World of South African Music: A Reader*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Press, s. 249-256.

LEWIS-WILLIAMS, David. 2007 (2002). Případová studie 1: Skalní umění jihoafrických Sanů. *Mysl v jeskyni*. Praha: Academia, s. 162-196.

26. 10. Ptačí mýtus lidí Kaluli a akustemologie deštného pralesa na Papuy Nové Guineji

FELD, Steven. 1990 (1982). Song that Moves Men to Tears. *Sound and Sentiment: Birds, Weeping, Poetics, and Song in Kaluli Expression*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, s. 163-216.

2. 11. Myší slavnost lidí Suyá Kísêdjê, kulturní performance v amazonském pralesi

SEEGER, Anthony. 2004 (1987). Preface, Singing as a Creative Activity a Why Suyá Sing?. *Why Suyá Sing: A Musical Anthropology of an Amazonian People*. Urbana: University of Illinois Press, s. XIII-XVII, 65-87 a 128-140.

Hostující přednáška

9. 11. Prof. Christine Lucia (University of Stellenbosch, Jižní Afrika)

LUCIA, Christine. 2008. „Back to the Future: Idioms of ‘Displaced Time’ in South African Composition“, In Grant Olwage (editor). *Composing Apartheid: Music for and against Apartheid*. Johannesburg: Wits University Press, s. 11-34.

BLOK 3 – Na východ od západu

SAID, Edward. 2008 (1978). Úvod. *Orientalismus. Západní koncepce Orientu*. Praha a Litomyšl: Paseka, s. 11-40.

16. 11. Irán

[přednáška Bruno Nettla o perské hudbě](#)

23. 11. Bali

30. 11. Indie

7. 12. Čína

NETTL, Bruno a kol. 2004. *Excursions in World Music*. New Jersey: Pearson Education.

SHELEMAY, Kay Kaufman. 2006. *Soundscape: Exploring Music in a Changing World*. New York: W.W. Norton & Co.

TENZER, Michael (ed.). 2006. *Analytical Studies in World Music (+CD)*. Oxford: Oxford University Press.

BLOK 4 – „Tak jiné a tak svůdné“: Západ a (jeho) jiná hudba

14. 12. Exotismy v evropské klasické hudbě

SCOTT, Derek B. 1998. *Orientalism and Musical Style*. *The Musical Quarterly*, LXXXII, 2: 309-335.

OTTLOVÁ, Marta a POSPÍŠIL, Milan. 2008. „K repertoáru exotismů v české hudbě 19. století“. In Kateřina Bláhová a Václav Petrbok (editoři). *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*. Praha: Academia a KLP.

21. 12. Jak stará je „world music“?

ERLMANN, Veit. 1994. Africa Civilized, Africa Uncivilized: Local Culture, World System and South African Music. *Journal of Southern African Studies*, XX, 2: 165-179.

MEINTJES, Louise. 1990. Paul Simon's Graceland, South Africa, and the Mediation of Musical Meaning. *Ethnomusicology*, XXXIV, 1: 37-73.

4. 1. Závěrečná debata

Základní literatura (abecední seznam literatury uvedené výše)

Všeobecná

BARZ, Gregory F. a COOLEY, Timothy J. 1997. *Shadows in the Field: New Perspectives for Fieldwork in Ethnomusicology*. New York: Oxford University Press.

BOHLMAN, Philip V. 2002. *World Music: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Garland Encyclopedia of World Music, online přístupná přes <http://pez.cuni.cz/ezdroje/> (Music Online Reference).

MYERS, Helen. 1991. *Ethnomusicology: An Introduction*. NY: W. W. Norton & Co.

NETTL, Bruno a kol. 2004. *Excursions in World Music*. New Jersey: Pearson Education.

NETTL, Bruno. 2005. *The Study of Ethnomusicology, Thirty-one Issues and Concepts*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.

SHELEMAY, Kay Kaufman. 2006. *Soundscapes: Exploring Music in a Changing World*. New York: W.W. Norton & Co.

TENZER, Michael (ed.). 2006. *Analytical Studies in World Music (+CD)*. Oxford: Oxford University Press.

Speciální

ERLMANN, Veit. 1994. Africa Civilized, Africa Uncivilized: Local Culture, World System and South African Music. *Journal of Southern African Studies*, XX, 2: 165-179.

FELD, Steven. 1990 (1982). Song that Moves Men to Tears. *Sound and Sentiment: Birds, Weeping, Poetics, and Song in Kaluli Expression*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, s. 163-216.

LEWIS-WILLIAMS, David. 2007 (2002). Případová studie 1: Skalní umění jihoafrických Sanů. *Mysl v jeskyni*. Praha: Academia, s. 162-196.

LUCIA, Christine. 2008. „Back to the Future: Idioms of ‘Displaced Time’ in South African Composition“, In Grant Olwage (editor). *Composing Apartheid: Music for and against Apartheid*. Johannesburg: Wits University Press, s. 11-34.

MEINTJES, Louise. 1990. Paul Simon’s Graceland, South Africa, and the Mediation of Musical Meaning. *Ethnomusicology*, XXXIV, 1: 37-73.

OLIVIER, Emmanuelle. 2005 (1998). „The Art of Metamorphosis – Or the Ju’hoan Conception of Plurivocality“, In Christine Lucia (editorka). *The World of South African Music: A Reader*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Press.

OTTLOVÁ, Marta a POSPÍŠIL, Milan. 2008. „K repertoáru exotismů v české hudbě 19. století“. In Kateřina Bláhová a Václav Petrbock (editoři). *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*. Praha: Academia a KLP.

SCOTT, Derek B. 1998. *Orientalism and Musical Style*. *The Musical Quarterly*, LXXXII, 2: 309-335.

SEEGER, Anthony. 2004 (1987). Preface, Singing as a Creative Activity a Why Suyá Sing?. *Why Suyá Sing: A Musical Anthropology of an Amazonian People*. Urbana: University of Illinois Press, s. XIII-XVII, 65-87 a 128-140.

Další doporučená literatura

AUBERT, Laurent. 2007. *The Music of the Other: New Challenges for Ethnomusicology in a Global Age*. Aldershot: Ashgate Publishing.

- BECKER, Judith. 2004. *Deep Listeners: Music, Emotion, and Trancing*. Bloomington: Indiana University Press.
- BLACKING, John. 1995 (1973). *How musical is man?*. Seattle, London: University of Washington Press.
- BLUM, Stephen; BOHLMAN, Philip V. a NEUMAN, Daniel M. 1991. *Ethnomusicology and Modern Music History*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- HOOD, Mantle. 1971. *The Ethnomusicologist*. New York: McGraw-Hill.
- KARTOMI, Margaret J. 1990. *On Concepts and Classifications of Musical Instruments*. Chicago: The University of Chicago Press.
- KUNST, Jaap. 1959 (3. vydání). *Ethnomusicology*. The Hague: Nijhoff.
- MARRIAM, Alan P. 1964. *The Anthropology of Music*. Evanston: Northwestern University Press.
- MCLEAN, Mervyn. 2006. *Pioneers of Ethnomusicology*. Coral Springs: Llumina Press.
- MYERS, Helen. 1993. *Ethnomusicology: Historical and Regional Studies*. NY: W. W. Norton & Co.
- NETTL, Bruno a BOHLMAN, Philip V. (eds.). 1991. *Comparative Musicology and Anthropology of Music*. Chicago: The University of Chicago Press.
- NETTL, Bruno a RUSSELL, Melinda. 1998. *In the Course of Performance: Studies in the World of Musical Improvisation*. Chicago: The University of Chicago Press.
- NETTL, Bruno. 1995. *Heartland Excursion. Ethnomusicological Reflections on Schools of Music*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- POST, Jennifer C. 2006. *Ethnomusicology: A Contemporary Reader*. Oxon: Routledge.
- RADANO, Ronald M. a BOHLMAN, Philip V. 2001. *Music and the Racial Imagination*. Chicago: The University of Chicago Press.
- REHDING, Alexander. 2003. *Hugo Riemann and the Birth of Modern Musical Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- STOBART Henry. 2008. *The New (Ethno)musicologies*. Lanham: The Scarecrow Press.
- STOKES. Martin. 1997 (1994). *Ethnicity, identity and music: the musical construction of place*. New York: Berg.
- STONE, Ruth. 2007. *Theory in Ethnomusicology*. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.
- TURINO, Thomas. 2008. *Music as Social Life: The Politics of Participation (+1 CD)*. Chicago: The University of Chicago Press.
- ZIEGLER, Susanne. 2006. *Die Wachsylinder des Berliner Phonogramm-Archivs*. Berlin: Staatliche Museen zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz.

Zdroje audio a video

Garland Encyclopedia of World Music, online přístupná přes <http://pez.cuni.cz/ezdroje/> (Music Online Listening).

<http://www.naxosmusiclibrary.com/>, <http://www.folkways.si.edu/>, <http://www.eviada.org/> ...